

СОЛОПЕНКО В. В.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
аспірант кафедри фінансового права

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ» В НАУЦІ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Видатки бюджету відіграють важливу роль у формуванні економічної, фінансової, бюджетної та соціальної політики держави. Дослідженню поняття «видатки бюджету» науковці приділяли значну увагу в різні часи, адже розуміння сутності видатків бюджету буде повноцінним тільки за умови детального аналізу їх історичної трансформації.

Першою спробою наукового дослідження правового інституту видатків держави були праці видатного українського вченого Л. К. Воронової, яка визначила, що видатки держави як вид фінансової діяльності є методом здійснення її внутрішніх економічних, культурно-виховних, соціальних та зовнішніх функцій [1, с. 215]. Науковець чітко визначила, що видатки держави включають у свій зміст як видатки державного так і республіканського бюджетів, тобто поняття державних видатків вже не зводилося до розуміння його лише, як видатків державного бюджету. Згодом така точка зору була підтримана Н. І. Хімичевою, Є. Д. Соколовою, А. А. Нечай, які у своїх роботах відзначали, що поняття видатків у державі – це досить широке поняття, яке охоплює як видатки бюджетів всіх рівнів, так і видатки інших державних утворень та утворень місцевого самоврядування, через що не можна ототожнювати поняття «бюджетні видатки» та «державні видатки» [2, с. 141].

Важливим внеском у науку фінансового права є дослідження еволюції правового регулювання державних видатків доктора юридичних наук А. А. Нечай. Науковцем проведено комплексний аналіз еволюції видатків у державі, визначено етапи становлення системи публічних видатків та їх правового регулювання. До таких етапів А. А. Нечай відносить: 1) етап існування виключно «суспільних» потреб общини первісного ладу; 2) етап існування переважно приватних потреб та, відповідно, приватних видатків; 3) етап існування як публічних, так і приватних потреб та, відповідно, приватних і публічних видатків у державі [2, с. 107-108].

Важливість видатків бюджету підкреслюється не тільки в наукових розробках, а й у їх практичному застосуванні. Розглянемо трансформацію поняття «видатки бюджету» в законодавстві незалежної України.

Першим потрібно згадати Закон України «Про бюджетну систему України» від 5 грудня 1990 р. Згідно статті 18 Закону, кошти Державного

бюджету України витрачаються лише на цілі і в межах, затверджених Законом про Державний бюджет України. Кошти республіканського бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів витрачаються лише на цілі і в межах, затверджених відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевими Радами народних депутатів. До Державного бюджету України не включаються видатки, які не передбачені законами України.

Розподіл видатків між бюджетами здійснюється відповідно до цього Закону. Видатки всіх бюджетів поділяються на поточні видатки і видатки розвитку.

Поточні видатки – це витрати бюджетів на фінансування мережі підприємств, установ, організацій і органів, яка діє на початок бюджетного року, а також на фінансування заходів щодо соціального захисту населення та інших заходів, що не належать до видатків розвитку. В складі поточних видатків окремо виділяються видатки бюджету, зумовлені зростанням мережі перелічених вище об'єктів з зазначенням всіх факторів, які вплинули на обсяг видатків.

Видатки розвитку – це витрати бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема: фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; фінансування структурної перебудови народного господарства; субвенції та інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням.

Забороняється використання бюджетних коштів для фінансування позабюджетних фондів. Позабюджетні фонди можуть бути утворені за рахунок надходжень від необов'язкових платежів, добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, інших небюджетних джерел [3].

Наступний законодавчий акт – Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 р. – у статті 2 визначив видатки бюджету як кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум [4].

Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р., який діє сьогодні, вносить деякі уточнення до визначення поняття видатків бюджету і виглядає таким чином: «видатки бюджету – кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування» [5].

Проаналізувавши зазначені законодавчі акти, ми дійшли висновку, що на законодавчому рівні до 2001 року відсутнє закріплення поняття видатків бюджету, а розглядалися тільки основи їх розподілу та фінансування. Бюджетні кодекси 2001 та 2010 років визначили поняття

видатків бюджету, і є майже ідентичними, крім певних уточнень в чинному сьогодні.

На нашу думку, визначення поняття «видатки бюджету», яке чинне сьогодні, є досить конкретизованим, але не враховує всіх особливостей процесу управління бюджету і потребує наукового вивчення.

Список використаної літератури:

1. Вибрані праці / Л. К. Воронова ; [упоряд.: М. П. Кучерявенко, Д. О. Білінський, О. О. Головашевич, Є. М. Смичок ; відп. за вип. М. П. Кучерявенко]. – Х. : Право, 2016. – 952 с.
2. Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків: Монографія. – Чернівці : Рута, 2004. – 264 с.
3. Закон України «Про бюджетну систему України» від 05.12.1990 р. № 512-ХІІ : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
4. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 р. № 2542-ІІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
5. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-17 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>